

L I S T E K.

K »Slovenski čitanki za Nemce« in za čitanko sestavljenemu »Slovensko-nemškemu slovarju«, ki sem ju priredil ter izdal po pokojnem Lendovškemu — obe knjigi sta nedavno izšli v c. kr. založbi šolskih knjig — moram kot izdajatelj v pojasnilo razmerja med zaslugo Lendovškovo in svojim delom na kratko razložiti, kako sta knjigi nastali. Pred knjigama v kakem »predgovoru« tega zato nisem storil, ker ne sodijo v šolske knjige poročila o njih postanku.

Na čelu obeh knjig stoji, da ju je »sestavil Josip Lendovšek«, a »po rokopisni ostalini pisateljevi uredil, popolnil in izdal Anton Štrif.« Rajni Lendovšek je bil namreč kot nadaljevanje svoje »Slovenske početnice« (»Slovenisches Elementarbuch«) sestavil »Berilo« in »Slovar« ter oboje v rokopisu predložil vis. ministrstvu. Le-to pa mu je z odlokom z dne 13. avgusta 1895, št. 16.257 rokopis vrnilo in naročilo, naj ga popravi: „... unter geeigneter Benützung des amtlich eingeholten Gutachtens eine eingehende Revision des Manuscriptes vorzunehmen“. Ker je pa kmalu nato Lendovšek umrl (20. sept. 1895), ne da bi bil v čemer koli kaj popravil rokopis, sem prevzel jaz (meseca oktobra 1895) popravo in izdajo z namenom, da se ne bi pogubil sad velikega Lendovškovega truda in bi otroci Lendovšekovi imeli kaj haska od tega.

Dolgo in mučno je bilo to popravljanje. Obsezalo je pa te točke: 1) Pred vsem je trebalo izpustiti tista berila, katera je „uradna sodba“ bila obsodila kot neumestna (vseh skupaj sem izpustil 10 prozaičnih in 19 pesniških beril); dalje je trebalo vsaj prozaična berila deloma nadomestiti z novimi (nove so št. 4., 8., 14., 15. in 24.). — 2) Za nova berila se je moral popolniti slovar. — 3) Vzpored posameznih beril sem popolnoma predrugačil po načelu, da vedno sledi lažjemu berilu težje, da se pa pri tem vendar po možnosti združuj, kar je sorodne vsebine; to sem v „kazalu“ tudi po zunanje označil s tem, da sem posameznim skupinam pridejal posebne naslove. — 4) Jezikovne nedostatke, katerih je bilo na vsaki strani, sem popravil in izkušal dati jeziku vseh beril enako lice. — 5) Takisto sem slovar popravil v premnogem oziru, opiraje se pri tem na Pleteršnikov in Hubadov slovar. — 6) Naglas, ki je bil prej zelo pomanjkljivo in često napačno označen, sem izvedel do cela in po principu, katerega pojasnjujem v opombah pred čitanko; pri tem sem se držal zopet Pleteršnikovega slovarja, v oblikah pa, ki tam niso naglašene, mi je bilo odločilno z večine dolenjsko narečje. — 7) Pravopis sem uravnal popolnoma po Pleteršnikovem slovarju. — 8) Izpremenil sem naslov knjigi: mesto „Slovensko berilo“ sem raji zapisal „Slovenska čitanka za Nemce“, da je namen knjigi bolje označen.

Vis. ministrstvo je po teh popravkih in izpremembah končno odobrilo čitanko in slovar in dovolilo nje uporabo pri šolskem pouku na srednjih šolah in učiteljskih (razpis je z dne 26. februarja 1897, št. 3726).

Čitanka je kot nadaljevanje Lendovškove »Početnice« namenjena za »drugo« ali »srednjo« stopinjo slovenskega jezikovnega pouka tistim nemškim učencem, ki so si pridobili ali na podlagi »Početnice« ali drugače toliko znanja slovenščine, kolikor ga podaje »Početnica«.

V svesti sem si, da bi se bil dal še marsikak nedostatek odpraviti ob popravljanju tiskanih pol; toda naj se blagovoli upoštevati, da so knjigo stavili na Dunaju stavci, ki niso večji slovenščini, in ki so zato delali toliko in takih tiskovnih napak, da je že njih poprava sama zahtevala prav — nečloveškega napora; dušo sem skoraj pustil pri tem popravljanju!

Bodi knjiga spomin razumu in marljivosti preblagega Lendovškega!

V Kranju, 14. aprila 1897.

Anton Štrif.

Jasnim besedam gosp. izdajatelja ni treba mnogokaj dostavljati. Tu omenjeni knjigi z Lendovšekovo »Početnico« vred sta prvi pripomoček za pouk v slovenščini po direktni metodi, ki je edino prava v vsakem jezikovnem pouku; sedaj se nje nasprotniki ne bodo mogli več izgovarjati, da za-njo ni nič učil, in tako se polagoma izrinejo in nadomestijo stare vere »šprahbui«, ki se naslanjajo na slovniško metodo. Seveda bo treba v ta namen iz »Početnice« slovniški del izločiti ter ga razširiti v posebno slovnico, ki bi ves čas rabila poleg »Čitanke«. — Izboru posamičnih beril bi imeli semtertja prigovarjati. Če je resničen slovenskega pesnika in slovestvenika izrek, da Vodnik je vvod v knjigi našega pesništva, a Prešeren njega prvo poglavje, potem se še veliko bolj po pravici obrne ta izrek na našo prozo, katere prvo poglavje je — Levstik, in slovničar, ki uči tujca sedanje knjižne slovenščine, ga seveda ne bode pital z »vvodom« slovenske proze, ampak prestopi takoj k — prvemu nje poglavju. — To bi pripomnili g. izdajatelju, da ne bi vedeli, da so mu bile roke vezane, in da se je on lotil mučnega popravljanja Lendovškovega rokopisa zgolj z namenom, da se s honorarjem omogoči slovenska vzgoja Lendovškovih otrok. Sapienti sat! — Pri drugi izdaji pa g. izdajatelj gotovo upošteje naše želje tudi glede izbora prozaičnih sestavkov.

Slovanska knjižnica je v snopiču 60.—61. (cena 36 kr.) prinesla — Zamejskega poezije. Str. 128. — Zamejski je čitateljem našega lista star znanec, in v tej zbirki najdejo poleg nekaterih novih poezij marsikatero dobro znanko, poslano nam v prejšnjih letih izza meje. — O tej zbirki izpregovorimo še obširneje. — Takisto »izza meje« nam je ravno kar došla lepa prigodnica, ki jo je zložil »k poroki prof. dokt. Franceta Musonija z blagorodno gospodično Velišičevo v Vidmu, aprila 1897 Ivan Trinko.« Udine. Tipografia del patronato. 1897. Str. 7 male 8°.

K Prešernovi pesmi o povodnem možu. V 3. številki letošnjega »Ljubljanskega Zvona« je priobčil gospod L. P. prav zanimljivo razpravo o Prešernovi pesmi »o povodnem možu«. V tem spisu navaja dvakrat poročilo Valvazorjevo o imenu one deklice, katero je baje odnesel povodni mož, ter jo imenuje »Urško Šeferin«. Ker je gospod pisatelj obakrat ime enako zapisal ter celo na končni zlog postavil znamenje naglasa, ni dvomiti, da misli, da se je ona deklica zvala »Šeferinova«. Res je na Kranjskem podobno ime »Čefarin« navadno. Vendar ni dvoma, da se dotično dekle ni zvalo Šeferin, négo da je končnica »in« samo sufiks za poznamenovanje ženske, kakor je pri nas »ova ali ovka«. Valvazor piše ime »Ursula Schäfferin« t. j. Urša Schäfferjeva ali Schäfferjeva. Moško ime je torej »Schäffer«.